

אהבת הדסה / ר' שלום שבדי

על המשורר

ר' שלום שבדי נחassoc כגדול משורי תימן. הוא חי במאה ה- 17 והיה בן למשפ' משתא שמןמה יצאו הרבה סופרים ומשוררים.

כיום יודעים על מעלה מ- 500 שירים שכתב, רובם היו שירי קודש ומיועטם חול. בשיריו הרבה נכתב על סבל הגלות והכיסופים לגאולה. סגנון שיריו דומה מאוד לשירת ספרד ומושפע ממנו. השונה הוא שבשיריו הרבה להכניס את לשון חכמים.

הקדמה

אהבת הדסה הוא אחד מפיוטיו המפורטים ביותר של ר' שלום שבדי. את הפיוט הנ"ל נהגים לשיר עד היום. תוכן הפיוט מתאר מעין חלום של גאולה והוא נכתב בצורה אליגורית (משלית).

בפיוט מוזכרים הסמלים (הכינויים) הבאים:

הדסה - א", המשורר - ר' שלום שבדי, בת נדיבים - עמי" (כנס"י), רעה - עמי" (כנס"י), חתן וכלה - הקב"ה ועמי" (כנס"י), אומה - עמי" (כנס"י), נסගלים - עמי" (כנס"י), דוד - הקב"ה, נתן שכר - הקב"ה, פועלים - עמי" (כנס"י).

כפי שניתן להבוחן, פיוט זה שונה מעט מפיוטים אחרים בכך שהוא המשל והنمישל מעורבים יחד וישנים מס' כינויים לאותה הדמות. הפיוט מכונה "אהבת הדסה" - אהבת ארץ ישראל המשורר רוצה להעביר לקוראים מסר בדרך הנישל ומתבטא בשיר "בינו עדת קודש" - זאת אומרת תבינו, ת התבוננו במשמעות העמוקה של הפיוט.

תוכן השיר

בית א'

המשורר פותח בהבעת אהבה וגעגועים לא"י ומציג את השאלה שלו לעלות אליה. בסוגר יש את ההקבלה הניגודית, כיוון שהמשורר נמצא במצבות קשה - בגולה, והוא לא יכול להיחלץ מהגלות, כאלו רגליו שקוות בבוץ ואילו הלב שלו נווה, רוצה ליכת לא"י בשעה שהגוף שלו נמצא בגלות, בדומה לרייה"ל בשירו "ליבי במצרים".

בית ב'

המשורר אומר הלואי והיתה לי היכולת להיחלץ מהגלות ולעלות לא"י, לירושלים.

בית ג'

מרוב אהבתו לא"י בוקר ורב אני זכר את כנס"י המכונה בת נדיבים, כמ"ש "מה יפו פעםיר בנעלים בת נדיב" (шибוץ משיר השירים).

ליבי ומוחשבותי סוערים והוגים באהבת א"י. למילה נברלים אין משמעות של פחד בבית זה, אלא ביטוי לSeverity רגשות עמוקה שאופפת את המשורר.

בית ד'

המשורר משתמש בבית זה במושג "נעימים זמירות" המתקשר לדוד המלך (נעימים זמירות ישראל), ולכן הכוונה כאן היא למזמורים התהילים הנאמרים הן בתפילה והן בכל זמן. הגולה מצטיר כאדם ישן שرك בכוח התפילה ניתן לעורר אותו מתנוונתו. זהו בעצם הרעיון המובע בתרגום לשיר השירים "אני ישנה ולבוי ער" ("וְהוּ דמִין בְּגָלוּתָא כְּגָבר דְמִיר דְלָא יְכַל לְאַתְּעָרָא מְשִׁינְתִּיהָ" - והוא דומים בגלות כאדם ישן שאינו יכול להתעורר משינתו). נדוד - נדודים, מטאפורה בגלות. המשורר מכנה את כנס"י - רועית, הכנוי מגיע משיר השירים "קָנְ רְעִיתִי בֵּין הַבְּנוֹת". התפילה ביכולתה להשפיע על העולמות העליונים ולחדש את הקשר בין האוהבים, זאת אומרת לקרב את הגאולה - ישראל והשכינה צוהלים ושמחים בעת התעוורנות מהגלות مثل הייתה חלום רע.

בית ה'

אם עד עתה היו הדברים בלשון יחיד, מכאן ואילך פונה המשורר לבני הקהילה ומשתף אותם:ינו - הבינו. המשורר פונה בקריאה לאנשים, לכהל ולעמ"י בכללו, להתבונן בשיר שחויבור, ברעינותות העמוקות שזור בתוך השיר שהם חתונת עמ"י וכנסת ישראל, עת שבת הרעה (עמ"י) לדודה (הקב"ה).

בית ו'

"איומה" זהו כינוי לכנס"י ומובא כшибוץ משיר השירים "נאוה כירשלים איומה כנדגלו" - יום החופה הוא יום שמחה לכנס"י, היא ודודה (עמ"י והקב"ה) גומלים ביניהם חן וחסד - מציאת חן האחד בעיני השני, נתינה בין הבעל והאישה - מציאת חן בעיני אלוקים ונתינה - קיום התורה והמצוות.

בית ז'

בבית זה פונה המשורר לקב"ה, המכונה דודי, שיקרא לכולם לשפט סביב השולחן - מעין הזמנה לחופה. המשורר מבקש גם שהקב"ה יקוץ לשולחן החופה את כל השרידים והפיטים הנמצאים בגלולה (זהו שיבוץ מספר ירמיה: "מצא חן במדבר עם שרידי חרב") וכן את כל הנסගלים - כל עמ"י המכונה עם סגולה, כמו"ש "עם סגולה מכל העמים" (דברים).

בית ח'

"מכוס ישועות" - הכוונה כאן היא לכוס של שמחת החתונה והן לו של הגאולה במשמעות אליגורית. כאשר הכוס מסמלת שפע וגאולה, כמו"ש "כוס ישועות איש ואבשם ה' אקרא" (תהילים קט"ז). הין שבכוס מביא את המשורר לשמחה של מצווה, גילוי סודות התורה וחסיבות לימודה כתרופה בגלות ולקירוב הגאולה, כמו"ש "נכנס יין יצא סוד" (מסכת עירובין ס"ה).

בית ט'

מכיוון שהשיר זה נעשה שימוש במונחים של חתן וכלה המתאחדים במעמד הכלולות, דואג המשורר להעמיד את השיר על משמעותו האליגורית הנסתורת. הפניה "בינו עדת קודש בשיר חוברה" היא פניה ובקשה של המשורר למנוע מהמן הנוכחים להבין את השיר כשפוטו. ולכן בחלק זה הוא פותח

בשבח ותהילה לљומדי התורה, אולם ייחידי סגולה המבינים את תורה הסוד, שבזכות התורה מתגברים על יצרם (כי כיבוש היצר הוא תנאי לעיסוק בתורת הנצרה) וע"כ מדגיש המשורר כי "הם בודאי עלי יצרם מושלים" והבנה זו מראה תריס בפני הכנסת כוונות זרות לדברי המשורר.

בית י'

אחריו שכבר הכניעו את יצרם, כל תאותם ליבם ורצונם פונה אל הטוב. והם יזכו לעלות לגן עדן - לציון ייזכו לח"י נצח (כי רק בא"י תתרחש תחיית המתים) והם ינהלו חיים של אמת לעד.

בית י"א

"אהבת ייחידתך" - ייחידתך זו נפשי, אך יכול לשמש גם ככינוי לעמ"י השואף אל טוב ה' וחפץ באורו. "ברוך שהוא נותן שכר" - גומל לעבדיו על מעשיהם כמו מעביד לפועליו, כמו ש"הזמן קצר והמלאה מרובה והפועלים עצלים ובעל הבית דוחק" (מסכת אבות).

בית י"ב

הgalola תהיה כנהר שוטף וזורם עפ"י הנאמר בישעה ס"ו: "כי כה אמר ה' הנני נתה אליה כנהר שלום וכנהל שוטף". המשורר עושה פה שימוש יפה בלשון נופל על לשון כאשר המילה נהרה יכולה להתרפרש גם כאו. "זקן וגם בחור וכל העולים" - מוטיב חוזר בשירת שבזי המשים את שירותו בפניהם אל הקהלה.

קישוטי השיר

חרוז מבירח: בדلت "אה" (מיוחס לעמ"י) ובסוגר "אים" (מיוחס להתחedorות הקב"ה עם כנס"י)

אקרוסטיכון: אל שבדי משתא

לשון תנ"כית: נעים זמירות

шибוצים:

"קשרם אל ליבך תמיד ענדם על גרגרטיך" (משלוי, כ"א)

"מה יפו פעמייך בנעלים בת נדיב" (שיר השירים ז', ב')

"נאוה כירושלים אiomה כנדגולות" (שיר השירים ז', ד')

"מצא חן במדבר עם שרדי חרב" (ירמיה)

"כוס ישועות אישא ובשם ה' אקרוא" (תהלים קט"ז)

"כי כה אמר ה' הנני נתה אליה כנהר שלום וכנהל שוטף" (ישעה ס"ו, י"ב)

דימויים: כנהר

לשון נופל על לשון: נהרה, ינהרה

מטאפורה: חתן וכלה בחופה נכללים

ניגוד: שחרית - ערבית, זקן - עולים

האנשה: אהבת ייחידתך לטוב ה' נהרה

בשיר ארבעה קווים התפתחות:**1. ממציאות אמיתית לעולם מופשט**

החולם נתון במציאות קשה (ביצה טובענית, ג寥ת) ואז הוא חולם ומפליג לא"י - מציאות חלומית ומכאן לעזה"ב שמעבר למושגי זמן ומקום. הדימויים: בהתחלה דימויים גשמיים - מאכל ומשתה, ובהמשך - דימויי הנאה רוחנית - דברי תורה, שם טוב ולבסוף - דימויים מופשטיים, שלום עולמי וח"י נצח.

2. מרע ל טוב

בגלל ההפלגה מן המציאות מוסברת אווירת השיר האופטימית והעליזה: רינה וצלה, סעודת משתה. האופטימיות והרוח הטובה מתגברים ככל שהשיר מתרחק ממהלו ממציאות הקונקרטית (אמיתית וממשית). האהבה - שמחת הנאהבים בפגישת, תמנונת האהבה - רצופות סימנים יהודים, כמו חופה, גמיח, סעודת מצווה עם כוס של ברכה ודברי תורה. חתונה של מטה - חתונה של מעלה.

3. מבדידות להשתיכות

כל שמתהדק הקשר בין ישראל לקב"ה, מתחזקת הדיקה של הפייטן לעמו: ברינה צוהלים - יחס של קרה, הוא מקבל שכר עם כל הפעלים. ובסוף התאחדות פנימית בכל העם "שלום כנהר לעדתי... וכל עוללים...".

4. מדרש לפשט

הניסוח השירי הוא מטאפורי בתחילת, נוטה לקונקרטיות בהמשך ו konkretiy לגמר בסיום. כשהוא מגיע למציאות אחרת נכספת, הוא נוטש את המטאפוריקה ונאחז למציאות חלומותיו באמצעות הלשון הישירה, המקרבת והמחברת.